

Het oude hout kan van zolder

Het Sunneklaasfeest en het Amelander dialect tekenen de verbondendheid met het eiland, stelt Mathilde Jansen. Op de foto Sunneklazen met Amelands op hun pak: 'Naar huus'. FOTO DIRK VISSER

Als je Amelanders naar het Amelands vraagt, het eilander dialect, komen ze steevast met de regel *oäd hoät op soäder*, wat oud hout op zolder betekent. Ook onderzoekster Mathilde Jansen, die binnenkort op het dialect promoveert, kreeg het vaak te horen. Uit de uitspraak van die zin kun je opmaken, van welke kant van het eiland de spreker komt, vertellen ze er dan bij.

Want midden over Ameland loopt een taalgrens en anders dan de meeste grenzen voel je deze echt als je er met de auto overheen rijdt. Het is een dijk die tussen de dorpen Ballum en Nes het eiland doorsnijdt. Misschien heeft hij een echte naam, maar ik ken hem enkel als de *Hoge Dyk*, die de meer hervormde en doopsgezinde westkant (waar ik vandaan kom) en de katholieke oostkant van elkaar scheidt.

Mathilde Jansen is als sociolinguïst verbonden aan het Meertensinstituut in Amsterdam. Had ze in 'Taal van de Wadden', dat ze zes jaar geleden schreef, al veel aandacht voor het Amelands, sindsdien is ze

die taalgrens/dijk nog vaker overgegaan. In haar nieuwste, populair-wetenschappelijke boekje 'Een echte eilander spreekt dialect' staat dat ze in een caravan in Ballum logeerde en van daaruit naar zestig dialectsprekers fietste, die ze uitgebreid uithoorde over het Amelands, opnameapparaat in de aanslag.

Ze is dan wel een *freemde*, zoals mensen van elders heten, het scheelde veel dat ze van Texel komt, dan is het toch eilanders onder elkaar. „Ook het feit dat ik geen Fries was, werkte in mijn voordeel”, schrijft ze. Want aan het Fries hebben Amelanders een broertje dood, ook al heeft hun dialect Friese kenmerken. Jansen wekte dus vertrouwen en kreeg het zelfs voor elkaar een avond door te brengen bij een groep Hollumers die zaten te pakplakken voor het Sunneklaasfeest. Daar mogen hun eigen vrouwen niet eens bij.

Over het dialect schrijft ze soms dingen waarvan ik me afvraag of ze kloppen. Zo is

er in het Amelands een verschil tussen de ei en ij. Het woord dijk spreek je uit als *diek*. Het woord geit als *gèèt* (als het Engelse 'get' maar langer). Maar dat verschil verdwijnt, zegt Jansen: er wordt nu zowel *diek* gezegd als *giet*. Giet? Ik heb het nog nooit gehoord.

Een sociolinguïst kijkt naar de taal en de samenleving, en dan heb je aan een eiland geen gek onderwerp. Daar is die samenleving mooi afgeperkt. Jansen stelt vast dat op Ameland veel dialect gesproken wordt, meer nog dan op de andere Waddeneilanden. Ze ziet een overeenkomst met de populariteit van het Sunneklaasfeest, waarop mannen in de meest fantastische uitdossingen over straat lopen en vrouwen binnen blijven.

Dialect en Sunneklaasfeest geven een sterke verbondendheid aan met de gemeenschap, stelt ze vast. Die ziet ze ook terug in Amelandse jongeren die voor een opleiding naar de wal gaan: die gaan elk weekeinde naar huis, hun sociale leven speelt zich vooral op het eiland af en als de studie

klaar is, keren ze vaak terug naar het eiland. „Ook al moet men daarvoor een baan accepteren die onder het niveau ligt van de genoten opleiding”, aldus Jansen. Die intense band met het eiland, die kennelijk sterker is dan op andere eilanden, verklaart ze helaas niet.

En nu dat oude hout. In Hollum zeggen ze *oäd*, aan de oostkant zeggen ze iets dat meer als *óód* klinkt. Zo wordt dat altijd verteld, om dat verschil te benadrukken. En misschien is dit verschil er ook wel echt geweest, maar volgens Jansen gebruiken jongeren tegenwoordig de variant uit het oosten. Dat hout kan dus van zolder. Verschillen tussen oost en west zijn er nog steeds wel (het woord tijd wordt aan beide kanten anders uitgesproken) maar de Hoge Dijk is een stuk lager dan vijftig jaar geleden. - ASING WALTHAUS

• Mathilde Jansen - *Een echte Amelander spreekt dialect*
Amsterdam University Press, 64 blz., geïllustreerd,
€14,95